

Mladi, Sporazumi i Dijalog

Autori: Aulonë Memeti and Jasmina Lazović

Septembar 2019

Dijalog kojim posreduje EU, a koji se odvija između Kosova i Srbije, je pokrenut 2011. godine sa ciljem da unapredi saradnju između vlada, podrži njihov evropski put i poboljša živote ljudi na obe strane. Samim tim, sporazumi u okviru dijaloga kojim posreduje EU utiču na živote mladih. Primena ovih sporazuma mladima, posebno sa Kosova, pruža mogućnosti za ostvarivanje građanskih, političkih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava. Prema službenim izvorima (<http://ask.rks-gov.net>), 65 procenata ljudi na Kosovu je mlađe od trideset godina, dok je u Srbiji (<http://www.stat.gov.rs>), 30 procenata ljudi mlađe od 30 godina.

Proces dijaloga kojim posreduje EU je adresirao važne teme koje se tiču mladih; priznavanje univerzitetskih diploma jedna je od prvih tema o kojoj je bilo reči u Briselu 2011. godine. Sporazumom je predviđen dvofazni postupak za priznavanje univerzitetskih diploma. U prvoj fazi se vrši tehnička provera diplome, čime se osigurava da ju je izdala akreditovana ustanova, dok u drugoj fazi diplomu analizira grupa stručnjaka. Mladi, pre svega iz južne Srbije, su imali velika očekivanja od priznavanja diploma. Usled prilika obrazovanja na albanskom jeziku u Srbiji, velika većina njih studira na Kosovu. Međutim, svih ovih godina, njihove diplome nisu priznavane. Zapošljavanje albanske zajednice u Srbiji je bilo nemoguće bez priznate diplome, što je za njih bio snažan podsticaj da odu. Sa druge strane, diplome mladih Srba nisu zvanično priznate na Kosovu, iako su mogli da se zapošljavaju po institucijama.

U Srbiji je proces priznavanja diploma osporio Ustavni sud odlukom iz 2014. godine, kojom je postupak proglašen neustavnim. Međutim, u maju 2016. godine, Priština i Beograd su se usaglasili da nastave sa primenom sporazuma o priznavanju diploma, mada problemi i dalje postoje. Publikacija pod nazivom "Obrazovanje na srpskom jeziku i priznavanje diploma na Kosovu" iz maja 2018. godine prikazuje da status Univerziteta u Severnoj Mitrovici, visokoškolske ustanove na Kosovu koja organizuje nastavu na srpskom jeziku, još uvek nije rešen. I pored toga, uz pomoć Centra za manjinska pitanja na Kosovu i EU, Ministarstvo obrazovanja Kosova je izradilo postupke za priznavanje kojima se omogućuje da kosovski Srbi steknu stručnu spremu koja je neophodna za zapošljavanje. U februaru 2018. godine, Ministarstvo je izjavilo da je priznato oko 1200 diploma stečenih na Univerzitetu u Severnoj Mitrovici.

Sporazum o vraćanju overenih kopija matičnih knjiga iz Srbije je jedan od onih sporazuma koji nije imao direktan efekat na mlade, ali je zasigurno jedan od onih koji može imati ključne posledice po prilike za zapošljavanje mladih. Iako je proces vraćanja matičnih knjiga bio spor i komplikovan, on je olakšao pristup građana Kosova svojim dokumentima time što im je omogućio da dobiju kopije svojih dokumenata, a da ne moraju da putuju u Srbiju. Sporazum je uspostavio postupke za upisivanje u matične knjige za srpsku zajednicu na Kosovu i druge, posebno na severu Kosova. Mladi koji žive u severnim opštinama imaju priliku da dobiju kosovska dokumenta i koriste sve usluge koje postoje, poput socijalne pomoći, zapošljavanja, imovinskih transakcija, bankarskih i finansijskih usluga, vozačkih dozvola i dr.

Sporazum o slobodi kretanja je imao direktne posledice po mlade. Njime su uklonjene postojeće prepreke za kretanje između Kosova i Srbije, a mladima je omogućeno da putuju i posete "drugu stranu", pošto je prelazak moguć uz ličnu kartu. Primena ovog sporazuma je omogućila posete razmene i učešće mladih sa obe strane u raznim projektima, programima razmene,

studijskim i kulturnim posetama. Broj mladih ljudi sa Kosova koji posećuju Srbiju i obrnuto se, po prvi put u njihovom životu, povećao. Ove posete su dosta korisne. Većina učesnika je izjavila da je, pre nego što su upoznali mlade sa "druge strane", imala predrasude, koje proizilaze pre svega iz pristrasnog medijskog izveštavanja. Direktni kontakti obe strane je bila prilika da se krene sa rušenjem neprijateljskih percepcija, izgrade prijateljstva i mreže, te da se produbi saradnja.

Primena Sporazuma o regionalnom učešću Kosova i Sporazum o slobodi kretanja je stvorio plodno tle za efikasan rad Regionalne kancelarije za saradnju mladih (eng: RYCO). Do sada, RYCO je podržala dva projekta iz Srbije sa najmanje jednom partnerskom organizacijom sa Kosova, tri projekta sa Kosova sa najmanje jednom partnerskom organizacijom iz Srbije i šest projekata iz drugih zemalja regiona koje su imale partnerske organizacije sa Kosova i iz Srbije. Ti programi razmene pružaju priliku da partnerske organizacije sa Kosova učestvuju u regionalnim inicijativama i izgrade regionalna partnerstva, uključujući i sa organizacijama iz Srbije.

Uprkos pozitivnim efektima po mlade u okviru procesa dijaloga kojim posreduje EU, učešće mladih u ovom procesu je od ključne važnosti, a i dalje nedostaje. Obe vlade bi trebalo da razmotre pitanja koja su od velikog značaja za mlade, poput nemogućnosti mladih Albanaca sa Kosova da učestvuju u međunarodnoj konferenciji mladih u Bosni i Hercegovini, na čemu bi trebalo momentalno raditi. Mladi žele da u potpunosti budu mobilni, da rade, putuju, umrežavaju se i druže ne samo na nivou Kosova i Srbije, već i čitavog regiona. To govori u prilog uključivanju mladih u dijalog, što bi omogućilo aktivan tempo, ubrzavanje procesa nalaženja praktičnih rešenja, ali i otvorilo nove mogućnosti, što je u ovom momentu više nego potrebno. Davanje mladima da javno iznesu svoje stavove o važnim pitanjima, poput obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, bezbednosti, zaštite životne sredine, povezanosti i slično bi moglo pokrenuti pitanja koja dijalog nije ranije razmotrio, ali koja bi mogla dati inovativna rešenja.

Uz pomoć mreža i udruženja, mladi bi mogli da možda smisle kreativna rešenja o rešavanju još osetljivijih pitanja, poput školskih udžbenika u kosovskim i srpskim školama, što bi doprinelo daljem približavanju oba društva. Mladi, koji su posvećeni radu na razvijanju održivog mira između Kosova i Srbije, bi mogli da mnogo doprinesu dijalogu i primeni sporazuma, dok bi u isto vreme mogli da osele povoljnosti dijaloga jer bi se rešavala pitanja koja su prioritetna po njih.

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Ova publikacija je omogućena uz pomoć **Ambasade Kraljevine Norveške u Prištini**.

Sadržaj ove publikacije je odgovornost **Grupe za istraživanje Balkanskih politika** i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove **Ambasade Kraljevine Norveške u Prištini**.